การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

FORMATION DEVELOPMENT OF POTTERY PRODUCTS TO CREATE ADDED VALUE WITH COMMUNITY PARTICIPATION NONG BUA RAWE SUBDISTRICT NONG BUA RAWE DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE.

[1]นฤดม ปิ่นทอง และ [2]ศิริวรรณ จิรวัชรเดช

[1]Narudom Pinthong, and [2]Siriwan Jirawadcharadech

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ประเทศไทย

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

[1]narudom1981@gmail.com, [2]Lookked.mail@gmail.com

Received: August 30, 2024; **Revised**: November 7, 2024; **Accepted**: December 28,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อศึกษาบริบทความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า บริเวณตรงข้ามวัดเขาตะเงาะอุดมพร บ้านปากค่ายช่องแมว หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีการขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อทำการกักเก็บน้ำในช่วงฤดูแลง จากการนำดินในสระร่วมกับชุมชน มาทดสอบการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา พบว่า ดินมีคุณสมบัติในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาได้ดี เหมาะแก่การทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ร่วมกลุ่มอาสาสมัครจากกลุ่มผู้สูงอายุตำบลหนองบัวระเหว

---

[1]อาจารย์ สาขาวิชาศิลปะและนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[2]อาจารย์ สาขาวิชาศิลปะและนวัตกรรมการออกแบบ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาพิมพ์นูนต่ำ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาพิมพ์นูนต่ำ เป็นการบูรณาการความรู้ และความร่วมมือของคนในชุมชนให้มีส่วนร่วม ตั้งแต่ระดับ การรับรู้ การแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบ ก่อเกิดความช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักความสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมเศรษฐกิจ เสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชนและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้ดำรงไว้ และเจริญรุ่งเรืองสืบไป พิมพ์นูนต่ำ เหมาะสมในการทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนตำบลหนองบัวระเหว ค่าความพึงพอใจในประสิทธิภาพนวัตกรรมพิมพ์นูนต่ำ จากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา มีค่าเฉลี่ย 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์, เครื่องปั้นดินเผา, ชุมชนมีส่วนร่วม

Abstract

This research It is action research. To study the context of local wisdom. Ban Huai Ton Community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province To develop basketry product models to create added value for the Ban Huai Ton community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province. The Huai Ton community is an old community that has been established for at least 100 years. The villagers work mostly in agriculture, including rice farming, farming, growing potatoes, general labor, etc. The Huai Ton community has 2 villages, namely Village No. 1 and Village No. 10. There are bamboo weavers who There are still only 3 people left to hire basketry. Currently, basketry technicians make products. Kratib Khao is largely the result of management and development of basketry product styles. to create additional value for the Ban Huai Ton community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province Product formats are developed. Techniques suitable for local weavers Combining art with folk wisdom Development of basketry product styles to create additional value for the Ban Huai Ton community, Huai Ton Subdistrict, Mueang District, Chaiyaphum Province Get the product in the basket that received its form from a pattern and the shape comes from Kratib Khao which is suitable to help solve problems in Development of woven product styles Resulting in creating additional value. Promote the economy Strengthen community relations and preserve the beautiful arts and culture of the local area. and continue to prosper Rice basket pattern basket It is very

suitable for making basketry of the Huai Ton community. with satisfaction in the efficiency of the innovation of low relief printing From basketry manufacturers, the average is 4.41, the standard deviation is 0.38

Keywords: Product design development, Pottery, The community is involved

บทนำ

จังหวัดชัยภูมิ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีทรัพยากร ทางธรรมชาติและทรัพยากร การท่องเที่ยวที่สำคัญน่าเที่ยว เช่น อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม อุทยานแห่งชาติภูแลนคา อุทยานแห่งชาติตาดโตน สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิ เป็นอุตสาหกรรมชั้นพื้นฐานในลักษณะการแปรรูปผลผลิต ทางด้านการเกษตรเบื้องต้น และส่งต่อไปยังโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ ซึ่งเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดชัยภูมิ มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทุกปี ถึงจะมีอัตราการเพิ่มไม่มากนักก็ตาม ภาคธุรกิจที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ อุตสาหกรรม การค้า ปลีกค้าส่ง บริการ ส่วนภาคการเกษตรทรงตัว มีรายได้เพิ่มขึ้นและกระจายอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และประชาชนดำรงชีวิตอย่างมี คุณภาพ

จังหวัดชัยภูมิตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณใจกลางของประเทศ เส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเล 631 ฟุต ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 332 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,778.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,986,429 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.9 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาค และร้อยละ 2.5 ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาค และใหญ่เป็นอันดับ 7 ของประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง (จังหวัดชัยภูมิ : 2565)

แหล่งดินสีหนองบัวระเหว อยู่ในพื้นที่ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับแหล่งดินจัตุรัส อยู่ในพื้นที่หมวดหินมหาสารคาม เดิมเป็นแหล่งดินลูกรัง ดินถม และพื้นที่บางส่วนเคยเป็นเคยเป็นแหล่งดินสี พื้นที่นี้ดำเนินการทำเหมืองไปแล้วร้อยละ 70 ซึ่งมีบ่อดินเก่าในพื้นที่หลายบ่อ โดยทั่วไปประกอบด้วยชั้นลูกรังปกคลุมหนา 1-2 เมตร ลึกลงไปเป็นชั้นหินดินดานผุสีปนน้ำตาลแดงหนาประมาณ 1-2 เมตร ถัดลงไปเป็นหินดินดานสีนำตาลแดงหนาประมาณ 2 เมตร (กรมทรัพยกรธรณี. 2553 : 70-71)

ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดชัยภูมิ จากการไปสำรวจพื้นที่ดังกล่าวมีการขุดและเปิดหน้าดิน มีการขนลำเลียงออกจากพื้นที่จำนวนมาก

แหล่งเหมืองแร่อุตสาหกรรมดินเหนียวสี อยู่บริเวณบ้านปากค่ายช่องแมว หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

จากการทดสอบทางกายภาพเบื้องต้นของเนื้อดินพบว่าดินมีคุณสมบัติทางกายภาพที่เหมาะจะนำไปพัฒนาเป็นเครื่องปั้นดินเผาได้อย่างดี ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบการขึ้นรูปเบื้องต้นด้วยวิธีขึ้นรูปอิสระ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน และขึ้นรูปด้วยวิธีหล่อ พบว่าเนื้อดินสามารถขึ้นรูปได้ดี โดยเฉพาะการขึ้นรูปด้วยวิธีหล่อน้ำดิน เนื้อดินสามารถเตรียมน้ำดินได้โดยไม่มีส่วนผสมอื่น เป็นคุณสมบัติที่ไม่เหมือนกับดินทั่วไป เพราะเนื้อดินทั่วไปจะมีความเหนียวมากจำเป็นจะต้องผสมกับดินขาวเพื่อลดความเหนียวจึงจะสามารถทำเป็นน้ำดิน

ปัจจุบันชาวบ้านตำบลหนองบัวระเหวยังไม่มีการนำดินมาใช้ประโยชน์ เพื่อทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากไม่มีความรู้ ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ เพื่อพัฒนาศักยภาพงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนหนองบัวระเหว เกิดอาชีพที่สามารถใช้ ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มความสามารถ เกิดความหลากหลายของอาชีพในชุมชน พัฒนาองค์ความรู้ให้แรงงานภายในชุมชน มีการจัดกลุ่มผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาเพื่อช่วยเหลือกันอย่างเข้มแข็ง ดึงแรงงานกลับมาที่ชุมชนบ้านเกิด โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดอาชีพอย่างยั่งยืน ตลอดจนการพัฒนากรรมวิธีการผลิตที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน โดยให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิธีชีวิตของชุมชนหนองบัวระเหว สามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา สามารถแข่งขันกับตลาดระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทความเป็นมาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 100 คน

1.2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มผู้สนใจเครื่องปั้นดินเผา ตำบลหนองบัวระเหวจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10 คน โดยวิธีอาสาสมัคร ชุมชนตำบลหนองบัวระเหว เหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของชุมชน ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ,แบบสอบถาม และการประชุม

2.2 เครื่องมือใช้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ กระบวนการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

2.3 แบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 6 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินตามกระบวนการโดยดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนดตามแผนงานวิจัย ซึ่งได้ข้อมูลแสดงผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า บริเวณตรงข้ามวัดเขาตะเงาะอุดมพร บ้านปากค่ายช่องแมว หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีการขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อทำการกักเก็บน้ำในช่วงฤดูแล้ง จากการนำดินมาทดสอบการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา พบว่าดินมีคุณสมบัติในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาได้ดี เหมาะแก่การทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จึงนำผลการขึ้นรูป มาพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ร่วมกับชุมชนตำบลหนองบัวระเหว โดยได้ความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว ร่วมพัฒนากลุ่มอาสาพัฒนา

รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จากกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

2. ผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ผลการจัดกระบวนการการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีการบูรณาการ กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเข้าด้วยกัน อีกทั้งบูรณาการเทคนิคด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ คู่คุณธรรม สร้างสรรค์สังคมดี

ระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในทุกกระบวนการของการวิจัย ชุมชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่ระดับรับรู้, แสดงความคิดเห็น, ร่วมสร้าง, ร่วมประเมิน, ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบ

กระบวนการการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ได้ผลิตภัณฑ์พิมพ์นูนต่ำซึ่งมีความเหมาะสมในการช่วยแก้ปัญหาด้านการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่

- ด้านสังคม พบว่า กระบวนการความร่วมมือในการพัฒนาพิมพ์นูนต่ำ ประชาชน หน่วยงาน มีความร่วมมือ ตั้งแต่ระดับ การรับรู้ การแสดงความคิดเห็น การเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบ ก่อเกิดความช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักความสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

- ด้านวัฒนธรรมจากการศึกษาความเป็นมาตำบลหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ชาวบ้านเมืองน้อย รักและภูมิใจในท้องถิ่น และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสืบทอดอาชีพที่มีมาแต่ดั้งเดิมจนมาถึงปัจจุบัน ประกอบกับกระบวนการบูรณาการหน่วยงาน /บุคคล /ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคนิคด้านศิลปะ แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านหนองบัวระเหว รักและเห็นคุณค่าในความเป็นเอกลักษณ์ร่วมบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยี สร้างนวัตกรรมที่ช่วยอนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ภาคภูมิใจให้พัฒนา มีคุณภาพ และชื่อเสียงต่อไป

-ด้านความสมดุล,พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พบว่า ประชาชน หน่วยงาน ในจังหวัดชัยภูมิให้ความสำคัญกับบ้านเมืองน้อย และภาคภูมิใจในวิถีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่พร้อมรับการพัฒนา ปรับเปลี่ยนเพื่อให้วิถีดำรงอยู่ มั่นคง ยั่งยืนกับชาวชัยภูมิสืบไป

- ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลิตภัณฑ์พิมพ์นูนต่ำสามารถหาวัตถุดิบได้ง่ายในท้องถิ่นและท้องตลาด ราคาไม่สูง สร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค

ที่กว้างขวางขึ้น อีกทั้งช่วยประหยัดเวลาในการผลิต ได้ผลิตภัณฑ์จำนวนมากในเวลาสั้นๆ สามารถเพิ่มกลุ่มผู้บริโภค และเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้ต่อไป

- ด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาความเป็นมาของตำบลหนองบัวระเหว พบว่า ชาวบ้านหนองบัวระเหว รักและภูมิใจในท้องถิ่น และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจึงมาการสืบทอดอาชีพที่มีมาแต่ดั้งเดิมจนมาถึงปัจจุบัน มีกระบวนการบูรณาการหน่วยงาน /บุคคล /ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคนิคทางด้านศิลปะ แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านเมืองน้อย รักและเห็นคุณค่าในความเป็นเอกลักษณ์ สร้างนวัตกรรมที่ช่วยอนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ภาคภูมิใจให้พัฒนา มีคุณภาพ และชื่อเสียงต่อไป

- ด้านความสมดุล,พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง พบว่า ประชาชน ในจังหวัดชัยภูมิให้ความสำคัญกับตำบลหนองบัวระเหว และภาคภูมิใจในวิถีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่พร้อมรับการพัฒนา ปรับเปลี่ยนเพื่อให้วิถีดำรงอยู่ มั่นคง ยั่งยืนกับชาวชัยภูมิสืบไป

ผลิตภัณฑ์พิมพ์นูนต่ำเป็นการพัฒนารูปแบบที่เกิดจากกระบวนการความร่วมมือของชาวตำบลหนองบัวระเหว โดยบูรณาการบุคคลความรู้ เทคนิคด้านศิลปะ ประกอบกับภูมิปัญญาชาวบ้าน สามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านเมืองน้อย จังหวัดชัยภูมิได้ในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผา ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า บริเวณตรงข้ามวัดเขาตะเภาะอุดมพร บ้านปากค่ายช่องแมว หมู่ที่ 2 ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีการขุดสระน้ำขนาดใหญ่เพื่อทำการกักเก็บน้ำในช่วงฤดูแลง จากการนำดินมาทดสอบการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา พบว่าดินมีคุณสมบัติในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาได้ดี เหมาะแก่การทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา สอดคล้องกับศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2542 : 21) ที่กล่าวว่า เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปหัตถกรรมที่ควบคู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานาน มีการผลิตเพื่อใช้สอยในท้องถิ่นและจำหน่าย เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาไทยในทุกวันนี้ จึงนำดินหนองบัวระเหว มาพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ร่วมกับชุมชนตำบลหนองบัวระเหว โดยได้ความอนุเคราะห์จากเทศบาลตำบลหนองบัวระเหว ร่วมพัฒนารูปแบบกับกลุ่มอาสาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา จากกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว

จังหวัดชัยภูมิ พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากพิมพ์นูนต่ำ โดยชัยชาญ วิทยาจักษ์ (2557) ได้กล่าวถึง การทำพิมพ์ว่า การทำพิมพ์ของไทยเรามีมานานแล้วอาจสืบย้อนหลังขึ้นไปได้จนถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์รู้จักการทำแม่พิมพ์เพื่อใช้ในการหล่อมาตั้งแต่ยุคโลหะ โดยมีการค้นพบโบราณวัตถุที่เกิดจากการหล่อสำริดจำนวนมาก ได้แก่ กลองมโหระทึก อาวุธ เครื่องใช้ เครื่องประดับต่างๆ แหล่งที่ค้นพบอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ภาคเหนือของประเทศไทย เช่น แหล่งอารยธรรมบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่คนไทยรู้จักกันดีมีอายุมากกว่า 4,500 ปีมาแล้ว หรือวัฒนธรรมยุคสมัยเชียงแสน และสุโขทัยก็มีอายุมากกว่า 700 ปี ส่วนมากเป็นการรับใช้ทางคติความเชื่อศาสนา ผลงานจะเห็นได้ชัดเจน คือ พระพุทธรูปยุคสมัยเชียงแสน สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตามลำดับ คนไทยสมัยโบราณมีความชำนาญการทำพิมพ์และหล่อพระพุทธรูปจากโลหะมาก สามารถหล่อพุทธปฏิมากรขนาดใหญ่ๆได้ เช่น พระศรีศากยมุณี วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาราช จังหวัดพิษณุโลก พระพุทธชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร พระมงคลบพิตร วัดมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฯลฯ ล้วนแต่เป็นพระพุทธปฏิมาสวยงามขนาดใหญ่ที่สร้างและทำพิมพ์หล่อเป็นผลสำเร็จในยุคสมัยดังกล่าวทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าการทำพิมพ์และหล่อมีความเจริญรุ่งเรืองที่สุดเป็นที่น่าภูมิใจ คนไทยสมัยโบราณรู้จัก ชำนาญการทำพิมพ์และหล่อมากโดยกรรมวิธีเฉพาะตน ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มีใครคิดหาวิธีได้ดีกว่า แม้ว่าจะมีความเจริญทางวัตถุด้านวิทยาศาสตร์มากเพียงใด แต่กรรมวิธีการทำพิมพ์และหล่อของไทยยังไม่ล้าสมัย ชาวต่างชาติเห็นยังต้องยอมรับในภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเราได้ชื่อว่าเป็นชาติแรกๆของโลกที่รู้จักการทำพิมพ์และหล่อทองสำริดและหล่อได้บางที่สุด สื่อวัสดุที่ใช้ในการทำพิมพ์และหล่อของไทยในสมัยโบราณนั้นใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ดังนั้นช่างของไทยจึงสามารถปฏิบัติงานการทำพิมพ์และหล่อได้ทุกภูมิประเทศของไทย

ผลจากการสำรวจพบปัญหาชุมชนมีดินที่เหมาะแก่การทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา แต่ชุมชนยังขาดความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เพื่อเพิ่มอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาทั้งหมดต้องนำเข้าจากต่างจังหวัด จึงเป็นที่มาของการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

2. ผลการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีการบูรณาการ กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเข้าด้วยกัน อีกทั้งบูรณาการเทคนิคด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความรู้ คู่คุณธรรม สร้างสรรค์สังคมดี

2.1 ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในประสิทธิภาพของนวัตกรรมพิมพ์นูนต่ำจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผา วัตถุดิบหาง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี, ด้านความสะดวกต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี ,ด้านการสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี,ด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ได้จำนวนมากประหยัดเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.44 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี ,ให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความแข็งแกร่ง ทนทาน ค่าเฉลี่ย 4.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี ,สะดวกต่อทำความสะอาดและบำรุงรักษา ค่าเฉลี่ย 4.60 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 คะแนนอยู่ในเกณฑ์ดี สอดคล้องกับ ชัยชาญ วิทยาจักษ์ ที่กล่าวว่า การทำพิมพ์และหล่อของไทยมีมาแต่โบราณ ส่วนมากเป็นการรับใช้ทางคติความเชื่อศาสนา ผลงานจะเห็นได้ชัดเจน คือ พระพุทธรูปยุคสมัยเชียงแสน สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตามลำดับ คนไทยสมัยโบราณมีความชำนาญการทำพิมพ์และหล่อพระพุทธรูปจากโลหะมาก สามารถหล่อพุทธปฏิมากรขนาดใหญ่ๆได้ เช่น พระศรีศากยมุณี วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร พระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาราช จังหวัดพิษณุโลก พระพุทธชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร พระมงคลบพิตร วัดมงคลบพิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฯลฯ ล้วนแต่เป็นพระพุทธปฏิมาสวยงามขนาดใหญ่ที่สร้างและทำพิมพ์หล่อเป็นผลสำเร็จในยุคสมัยดังกล่าวทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าการทำพิมพ์และหล่อมีความเจริญรุ่งเรืองที่สุดเป็นที่น่าภูมิใจ คนไทยสมัยโบราณรู้จัก ชำนาญการทำพิมพ์และหล่อมากโดยกรรมวิธีเฉาะตนซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มีใครคิดหาวิธีได้ดีกว่า แม้ว่าจะมีความเจริญทางวัตถุด้านวิทยาศาสตร์มากเพียงใดแต่กรรมวิธีการทำพิมพ์และหล่อของไทยยังไม่ล้าสมัย ยังสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ตามยุค สมัย สืบสานศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม สร้างเศรษฐกิจที่ดีให้ชุมชน

2.2 มิติด้านสังคม กล่าวได้ว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ มีการบูรณาการกลุ่มบุคคลและหน่วยงานเข้าด้วยกัน อีกทั้งบูรณาการเทคนิคด้านศิลปะเข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน ทั้งนี้ในการออกแบบนวัตกรรมพิมพ์นูนต่ำ ได้ใช้ความรู้ภูมิปัญญา และเทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะผสมผสานกัน ได้แก่ การออกแบบ การทำแม่พิมพ์และการหล่อปูนปลาสเตอร์ เป็นกระบวนการในการทำผลงานให้คงสภาพอยู่ได้ยาวนาน มีความแข็งแรงทนทานมากขึ้น (พลสวัสดิ์ มุ่มบ้านเช่า. 2553: 73.) เป็นการบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสาน เข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน (บีเน่ Beane, 1991) ซึ่งเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบูรณาการไว้ว่าการบูรณาการสามารถใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น บุคลากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความซ้ำซ้อนในการ

ทำงาน การสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากร ทำให้มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างอื่นได้ อีกทั้งพนักงานทำงานได้ง่าย สะดวก มีประสิทธิภาพ พร้อมที่จะปรับตัวอย่างต่อเนื่อง และช่วยให้ สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ สอดคล้องกับสถาบันพระปกเกล้า(2564: ออนไลน์) ที่ว่า “การมีส่วนร่วม” คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ทุกระดับร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ

2.3 ด้านวัฒนธรรม และด้านความสมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ผลการจัดกระบวนการการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้เกิดความรัก สามัคคี และภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น หวงแหน รักษา และ สืบสานวัฒนธรรมอันดี สืบทอดภูมิปัญญาให้อยู่คู่บ้านเมืองน้อย สร้างประโยชน์ และสร้างชื่อเสียงต่อชุมชน สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสาย เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์ มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2561 ออนไลน์)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ความสามารถในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลหนองบัวระเหว อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ โดยมีการการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้แบบพิมพ์นูนต่ำ เหตุเพราะวัตถุดิบที่หาง่ายในท้องถิ่นและท้องตลาด ได้แก่ดินเหนียว และปูนพาสเตอร์ ราคาไม่แพง ประหยัดและสร้างสรรค์ พัฒนาความงดงามด้านศิลปะ ได้ผลิตภัณฑ์ที่หลายหลายรูปแบบ และจำนวนมาก เหมาะสมในการแก้ปัญหาชุมชนด้วยกระบวนการบูรณาการหน่วยงาน ,บุคคล, ความรู้ ด้านเทคนิคด้านศิลปะ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรธรณี. (2553). *การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดชัยภูมิ.* กรุงเทพ.บริษัท จันวาณิชย์ ซีเคียวริตี้พริ้นติ้ง จำกัด.

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. (2553). การดำเนินงานการมีส่วนร่วมของสำนักงานปลัดกระทรวง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2564,จาก http://portal.in.th/scraticapate/pages/participate

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ. (2546). *การคิดเชิงบูรณาการ.* กรุงเทพฯ : ซัคเซสมีเดียร์.

จีรพันธ์ สมประสงค์. (2533). *การสร้างสรรค์ประติมากรรมจากปูนปลาสเตอร์,* กรุงเทพฯ:โอ. เอสพริ้นติ้งเฮาส์,.

จังหวัดชัยภูมิ. (2565). *ลักษณะภูมิประเทศ ของจังหวัดชัยภูมิ.* สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2565, จาก https://www.chaiyaphum.go.th/page_about/about1.php

ชัยชาญ จันทศรี.(2557). *กระบวนการทำพิมพ์และหล่อมีความสำคัญต่อการปั้นรูปประติมากรรมจริงหรือ.* มหาวิทยาลัยราชมางคลรัตนโกสินทร์.

ทองอินทร์ คงชัย.(2564). สัมภาษณ์. *ปราชญ์ชาวบ้าน.*กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2542).*การเปรียบเทียบลักษณะและรูปแบบศิลปะและการจัดเครื่องปั้นดินเผา ด่านเกวียน อำเภอโชคชัย นครราชสีมา กับบ้านหม้อ อำเภอเมือง มหาสารคาม.* : มหาสารคาม

สถาบันพระปกเกล้า. (2564). การมีส่วนร่วม. ค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2564,จาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%B5%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A1

Beane, James A. (1991). Curriculum Planning and Development. Boston : Ally and Bacom.

ม จ ร
วารสาร พุทธศาสตร์
มจร.อุบลราชธานี